

R O M Â N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Direcția legislație, jurisprudență și contencios
Serviciul pentru studiul și unificarea jurisprudenței

GHID

privind condițiile de admisibilitate ale cererii de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile în materie penală

CUPRINS

I. Chestiuni prealabile	2
II. Titularul sesizării.....	3
III. Analiza condițiilor de admisibilitate prin raportare la jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.....	3
1. Existența unei cauze aflate în curs de judecată.....	4
2. Instanța de trimitere să fie investită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță.....	5
3. Existența unei chestiuni de drept reale, veritabile, susceptibile să dea naștere unor interpretări diferite, pentru care să fie necesară o rezolvare de principiu.	5
4. Soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită.....	9
5. Asupra chestiunii de drept, Înalta Curte nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.....	11

GHID

privind condițiile de admisibilitate ale cererii de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile în materie penală

I. Chestiuni prealabile

Sediul materiei se regăsește în Codul de procedură penală – *Partea Specială*, Titlul III – *Judecata*, Capitolul VI - *Dispoziții privind asigurarea unei practici unitare*, art. 475 – art. 477¹:

Art. 475 - *Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea o rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.*

Art. 476 - (1) *Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție se face de către completul de judecată după dezbateri contradictorii, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 475, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac. Dacă prin încheiere se dispune sesizarea, aceasta va cuprinde motivele care susțin admisibilitatea sesizării potrivit dispozițiilor art. 475, punctul de vedere al completului de judecată și al părților.*

(2) *Prin încheierea prevăzută la alin. (1), cauza poate fi suspendată până la pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept. În cazul în care nu s-a dispus suspendarea odată cu sesizarea, iar cercetarea judecătorească este finalizată înainte ca Înalta Curte de Casație și Justiție să se pronunțe asupra sesizării, instanța suspendă dezbaterile până la pronunțarea deciziei prevăzute la art. 477 alin. (1).*

(3) *După înregistrarea cauzei la Înalta Curte de Casație și Justiție, încheierea de sesizare se publică pe pagina de internet a acestei instanțe.*

(4) *Cauzele similare, aflate pe rolul instanțelor judecătorești, pot fi suspendate până la soluționarea sesizării.*

(11) *Sesizarea se judecă fără citarea părților, în cel mult 3 luni de la data investirii, iar soluția se adoptă cu cel puțin două treimi din numărul judecătorilor completului. Nu se admit abțineri de la vot.*

Art. 477 - (1) *Asupra sesizării, completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept se pronunță prin decizie, numai cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării.*

(3) *Dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I.*

Art. 477¹ - *Efectele deciziei încetează în cazul abrogării, constatării neconstituționalității ori modificării dispoziției legale care a generat problema de drept dezlegată, cu excepția cazului în care aceasta subzistă în noua reglementare.*

În cuprinsul Codului de procedură penală legiuitorul a prevăzut două mecanisme necesare unificării practicii judiciare, ambele implicând competența de soluționare a instanței supreme, și anume recursul în interesul legii și sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

Mecanismul instituit de *întrebarea prealabilă* reprezintă un *instrument de unificare aprioric*, stabilit de legiuitor în vederea preîntâmpinării apariției unei jurisprudențe divergente și pentru asigurarea, în această modalitate, a securității raporturilor juridice. Rezolvarea problemei de drept este prealabilă soluționării definitive a cauzelor cu scopul preîntâmpinării pronunțării unor hotărâri contradictorii în interpretarea aceleiași norme de drept și înlăturării intervenției celui alt mecanism de unificare a practicii judiciare atribuit instanței supreme, ce poate interveni *a posteriori*, recursul în interesul legii.

Consecința caracterului aprioric al acestui mecanism este reprezentată de aplicarea interpretării în cauza în care a fost formulată sesizare, fiind astfel incident, de regulă, principiul aplicării imediate a statuărilor instanței supreme. În acest sens, atât în cauza în care a fost dispusă sesizarea instanței supreme, cât și în alte cauze în care este ridicată aceeași problemă de drept, instanțele au posibilitatea să suspende judecata în așteptarea dezlegării pronunțate de instanța supremă.

Mecanismul instituit de *întrebarea prealabilă* este însă „vădit mai restrictiv” decât mecanismul de unificare a practicii ce poate fi realizat prin intermediul recursului în interesul legii, fiind excluse de la aceasta „problemele de drept de care nu depinde soluționarea pe fond a cauzei, chestiuni ce rămân a fi supuse interpretării numai pe calea recursului în interesul legii” (*Decizia nr. 7/2015*), „Spre deosebire de recursul în interesul legii, pe calea căruia să rezolvă o problemă de drept controversată într-o manieră abstractă și generală, în cazul hotărârii prealabile, dezlegarea, chiar de principiu, a unei chestiuni de drept este una punctuală, adecvată circumstanțelor speței” (*Decizia nr. 21/2016*).

„Spre deosebire de hotărârile pronunțate în recursul în interesul legii, hotărârile preliminare sunt pronunțate înaintea soluționării definitive a cauzelor, pentru a evita situația imposibilității producerii efectelor acestor hotărâri asupra cauzelor penale soluționate definitiv” (*CCR. nr. 440 din 22 iunie 2017, par. 22; CCR. nr. 854 din 26 noiembrie 2020, par. 27*)

Evaluarea realizată de instanța supremă în acest cadru procesual impune verificarea îndeplinirii, în mod cumulativ, a condițiilor de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile astfel cum acestea sunt reglementate în cuprinsul dispozițiilor art. 475 din Codul de procedură penală și au fost decelate din jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

II. Titularul sesizării

○ Au legitimarea procesuală activă de a sesiza instanța supremă cu acest mecanism de unificare reprezentat de *întrebarea prealabilă* atât completul de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, cât și judecătorul de drepturi și libertăți (*Decizia nr. 24/2014; Decizia nr. 17/2014; Decizia nr. 11/2014*) sau judecătorul de cameră preliminară (*Decizia nr. 64/2023; Decizia nr. 56/2023; Decizia nr. 38/2023; Decizia nr. 64/2022; Decizia nr. 36/2021; Decizia nr. 12/2021; Decizia nr. 21/2020, Decizia nr. 3/2019; Decizia nr. 19/2017; Decizia nr. 17/2017; Decizia nr. 19/2016; Decizia nr. 16/2016; Decizia nr. 33/2015*) din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalelor.

○ Practic, sesizarea poate fi făcută în oricare dintre fazele procesului penal sau în procedurile de verificare a legalității soluțiilor de netrimitere în judecată ori a legalității redeschiderii urmăririi penale.

○ Indiferent de obiectul cauzei aflate pe rol, judecătoria nu poate sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile conform art. 475 și urm. C.proc.pen.

○ Încheierea de sesizare trebuie să reflecte poziția unanimă a membrilor completului de judecată. Prin intermediul mecanismului hotărârii prealabile nu se pot soluționa divergențele de opinii ivite între membrii completului (*Decizia nr.8/2022, Decizia 20/2022*).

○ Art. 476 alin. (1) teza a II-a C.proc.pen. instituie obligația completului de judecată de a prezenta motivele care susțin admisibilitatea sesizării și de a-și exprima punctul de vedere asupra problemei de drept care face obiectul acestei sesizări. Instanța de sesizare este ținută, în primul rând, să stabilească dacă există o problemă de drept a cărei interpretare implică riscul unor dezlegări diferite ulterioare în practică și, totodată, dacă respectiva dezlegare este aptă a duce la soluționarea cauzei. Din încheierea de sesizare trebuie să rezulte dificultatea chestiunii de drept ce se cere a fi lămurită, inclusiv prin prezentarea interpretărilor diferite pe care aceasta le poate suscita și a obstacolelor care au împiedicat completul de judecată ca, în îndeplinirea obligației instanțelor judecătorești de a interpreta și aplica legea în cadrul soluționării unei cauze, să decidă asupra interpretării corecte. Încheierea de sesizare trebuie să cuprindă o motivare completă a îndeplinirii condiției de admisibilitate referitoare la existența unei chestiuni de drept reale, nefiind suficientă prezentarea punctului de vedere al completului de judecată asupra acestei chestiuni, fără o expunere a diferitelor/alternativelor puncte de vedere și a dificultății de a discerne între acestea. **Doar în aceste condiții instanța de trimitere își îndeplinește atributul de a fi primul filtru de admisibilitate a sesizării.**

III. Analiza condițiilor de admisibilitate prin raportare la jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

Jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a decelat existența unor condiții de admisibilitate a sesizării a căror îndeplinire în mod cumulativ impune soluționarea problemei de drept identificate.

1. Existența unei cauze aflate în curs de judecată.

○ Sesizarea instanței supreme în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile subsecvent pronunțării în cauză face inoperant instrumentul judiciar din cadrul mecanismului de asigurare a unei practici unitare și atrage inadmisibilitatea sesizării. Obligația instanței de trimitere impune exercitarea acestui mecanism anterior soluționării definitive a cauzei, până la închiderea dezbaterilor

(*Decizia nr. 36/2021; Decizia nr. 69/2020*).

○ Mecanismul sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile nu permite Înaltei Curți de Casație și Justiție rezolvarea de principiu a unei chestiuni de drept deja soluționate printr-o hotărâre penală definitivă și nici cenzurarea modului în care aceasta a fost rezolvată (*Decizia nr. 14/2016*).

○ Această condiție este îndeplinită cu privire la orice cauză în materie penală în care s-a dispus sesizarea prin cerere, propunere, rechizitoriu, acord de recunoaștere, indiferent dacă competența de soluționare aparține instanței, judecătorului de drepturi și libertăți sau judecătorului de cameră preliminară și dacă sunt întrunite celelalte condiții de admisibilitate.

2. Instanța de trimitere să fie investită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță.

○ **Instanța care dispune sesizarea trebuie să judece cauza în ultimul grad de jurisdicție**, iar în condițiile în care sentința prin care curtea de apel soluționează contestația la executare introdusă împotriva unei hotărâri de recunoaștere a unei condamnări pronunțate într-un stat membru al Uniunii Europene prin care s-a dispus și transferarea persoanei

condamnate în vederea executării pedepsei închisorii într-un penitenciar din România poate fi atacată pe calea contestației, legiuitorul prevăzând regula dublului grad de jurisdicție, nu este îndeplinită această condiție de admisibilitate (*Decizia nr. 18/2015*).

○ **Un complet de judecată al unei judecătories nu poate sesiza** Înalta Curte de Casație și Justiție în scopul pronunțării unei hotărâri prealabile, chiar dacă respectiva cauză se judecă în ultimă instanță la judecătories (*Decizia nr. 23/2016*).

○ Jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a atestat îndeplinirii acestei condiții și în cazul în care **sesizarea este formulată într-o cale extraordinară de atac** (*Decizia nr. 43/2023; Decizia nr. 40/2023; Decizia nr. 10/2023; Decizia nr. 82/2022; Decizia nr. 67/2022; Decizia nr. 2/2022; Decizia nr. 68/2020*) sau chiar într-o contestație la executare (*Decizia nr. 4/2015*);

3. Existența unei chestiuni de drept reale, veritabile, susceptibile să dea naștere unor interpretări diferite, pentru care să fie necesară o rezolvare de principiu

○ **Pentru a face obiectul unei sesizări întemeiate pe art. 475 și urm. C.proc.pen., problema trebuie să fie exclusiv de drept.**

○ Scopul acestei proceduri este de a da **dezlegări asupra unor probleme veritabile și dificile de drept** care să necesite o dezlegare cu valoare de principiu din partea Înaltei Curți de Casație și Justiție și de a căror lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei. Dezlegarea chestiunii de drept **nu trebuie să**

implice analiza prealabilă a condițiilor de fapt și de drept specifice cauzei în care a fost invocată.

○ Chestiunea de drept să vizeze, de regulă, **un aspect de drept material și, doar excepțional, o problemă de drept procesual, în măsura în care soluția dată asupra acesteia s-ar repercuta semnificativ asupra rezolvării fondului litigiului** (*Decizia nr. 7/2020, Decizia nr. 12/2021; Decizia nr.17/2021; Decizia nr. 65/2021; Decizia nr. 21/2022, Decizia nr. 30/2022, Decizia nr.44/2022, Decizia nr.47/2023, Decizia nr.64/2023*).

○ Obiectul și scopul sesizării trebuie să aibă în vedere **fie o normă de drept îndoielnică, imperfectă, lacunară sau neclară, de natură să atragă o problemă veritabilă, legată de posibilitatea de a interpreta diferit textul de lege, fie o normă cutumiară neclară, incompletă sau incertă ori incidența**

unor principii generale de drept al căror conținut sau sferă de acțiune sunt discutabile (*Decizia nr. 6/2020*).

○ Existența unei jurisprudențe diferite la nivelul instanței de trimitere cu privire la chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită, nu justifică reținerea caracterului **de problemă de drept** care să impună intervenția Înaltei Curți de Casație și Justiție prin intermediul întrebării prealabile (*Decizia nr.19/2023*).

○ Împrejurarea că nu există jurisprudență la toate instanțele din sistemul judiciar pe aspectele semnalate, precum și existența unor opinii minoritare pe aspectele respective, la care s-a raliat și instanța de sesizare, nu pot constitui argumente care să susțină că este vorba de o **chestiune de drept** care să necesite pronunțarea unei hotărâri prealabile (*Decizia nr.19/2023, Decizia nr.5/2020, Decizia nr.1/2019, Decizia nr.15/2019*).

○ Condiția privind existența unei **veritabile chestiuni de drept** se analizează atât din perspectiva tehnicii legislative, a evoluției legislative, dar și prin raportare la jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală referitoare la dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală (*Decizia nr.11/2021*).

○ Chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită trebuie să **constitue o reală problemă de drept**, generată de dificultăți de interpretare a normei de incriminare sau de opinii divergente exprimate în acest sens și argumentate din punct de vedere juridic și trebuie să vizeze exclusiv probleme de interpretare și nu de completare a legii (*Decizia nr.10/2023, Decizia nr.20/2019, Decizia nr.5/2016*).

○ **Nu este îndeplinită condiția referitoare la existența unei veritabile probleme de drept, atunci când**

a. din lecturarea încheierii de sesizare, care cuprinde opinia completului cu privire la aspectul ce formează obiectul întrebării prealabile, rezultă că instanța de trimitere și-a format deja o părere cu privire la modul de dezlegare a chestiunii de drept transmise instanței supreme, fapt ce demonstrează că aceasta nu a întâmpinat o dificultate reală în interpretarea textului de lege în discuție, de natură a crea un dubiu în limite rezonabile asupra conținutului său, urmărindu-se de fapt, prin declanșarea mecanismului de unificare a practicii judiciare, o confirmare sau, dimpotrivă, o infirmare a soluției ce se prefigurează a fi pronunțată în cauza cu care a fost investită (*Decizia nr.39/2022, Decizia nr.17/2022, Decizia nr.5/2020, Decizia nr. 26/2017, Decizia nr. 28/2015, Decizia nr.12/2024*);

b. sesizarea vizează interpretarea unor dispoziții legale care nu mai sunt în vigoare (*Decizia nr.39/2023*);

c. instanța de sesizare solicită interpretarea unui text legal, dar prezintă și rezolvarea problemei prin raportarea corectă la jurisprudența obligatorie a Înaltei Curți de Casație și Justiție (*Decizia nr. 19/2023*);

d. din încheierea de sesizare s-a observat că nu există probleme de interpretare a textului legal din partea instanței de trimitere, în condițiile în care a explicat problema de drept, apreciind, totodată, că este competent și în măsură să acorde o interpretare (*Decizia nr.39/2022*);

e. dezlegarea ar presupune simpla trimitere la dispozițiile legale în materie, dispoziții ce sunt prevăzute cu claritate în norma de incriminare (*Decizia nr. 15/2019*);

f. dispozițiile legale incidente în cauză sunt clare, inteligibile și neechivoce sau textul supus analizei este extrem de clar și predictibil (*Decizia nr. 5/2020, Decizia nr. 12/2021*).

○ Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție conform art. 475 din Codul de procedură penală trebuie efectuată doar în situația în care, în cursul soluționării unei cauze penale, se pune problema **interpretării și aplicării unor dispoziții legale neclare, echivoce, care ar putea da naștere mai multor soluții**. Interpretarea urmărește cunoașterea înțeleșului exact al normei, clarificarea sensului și scopului acesteia. (*Decizia nr.17/2022, Decizia nr.15/2020, Decizia nr.5/2020, Decizia*

nr.19/2019, Decizia nr.5/2019, Decizia nr.27/2017, Decizia nr.20/2017, Decizia nr.19/2016, Deciziilor nr. 6/2016)

○ Sesizarea trebuie să vizeze **exclusiv probleme de interpretare a legii**, și nu elemente particulare ale cauzei deduse judecății, iar, pentru a constitui o problemă de drept, premisa de la care se pornește în întrebarea ce formează obiectul sesizării trebuie să își găsească izvorul în dispozițiile legale, și nu într-o stare de fapt, aplicarea legii la situația de fapt, astfel cum aceasta a fost stabilită prin probatoriul administrat, fiind atributul exclusiv al instanței investite cu soluționarea cauzei (*Decizia nr.16/2015; Decizia nr.23/2015; Decizia nr.28/2015; Decizia nr.10/2016; Decizia nr.14/2016; Decizia nr. 27/2017; Decizia nr. 9/2018; Decizia nr. 67/2021, Decizia nr.21/2022*).

○ **Dificultatea interpretării ca element substanțial al caracterului veritabil/real al problemei de drept semnifică atât caracterul anevoios al identificării unei soluții, cât și coexistența unor interpretări (jurisprudențiale, doctrinare) diferite ori divergente.**

○ Numai o **problemă de drept de o dificultate rezonabilă** și de natură a da naștere, în mod previzibil, unor interpretări judiciare diferite legitimează concursul dat tribunalelor și curților de apel de către instanța supremă într-o cauză pendinte (*Decizia nr.39/2022, Decizia nr. 22/2016*).

○ Dificultatea de interpretare se apreciază prin raportare la normele de incriminare incidente, evaluarea acestora realizându-se prin prisma caracterului **clar, predictibil, echivoc, complex, inteligibil, neinterpretabil, ambiguu, lacunar, imperfect, îndoielnic, evaziv** al acestora (*Decizia nr.39/2022, Decizia nr.17/2022, Decizia nr.11/2021, Decizia nr.12/2021, Decizia nr.17/2021, Decizia nr.65/2021, Decizia nr.67/2021, Decizia nr.5/2020, Decizia nr.6/2020, Decizia nr.1/2019, Decizia nr.4/2019, Decizia nr.19/2019, Decizia nr.2/2018, Decizia nr.9/2018, Decizia nr.18/2018, Decizia nr.19/2017, Decizia nr.20/2017, Decizia nr.5/2016, Decizia nr.6/2016*).

○ Intervenția Înaltei Curți de Casație și Justiție în procedura reglementată de art. 475 din Codul de procedură penală este legitimă atunci când tinde la **clarificarea înțelesului** uneia sau mai multor norme juridice ambigue sau complexe, al căror conținut ori succesiune în timp pot da naștere la dificultăți rezonabile de interpretare pe cale judecătorească, afectând, în final, unitatea aplicării lor de către instanțele naționale (*Decizia nr.10/2023*).

○ **Spre deosebire de art. 519 C.proc.civ. art. 475 C.proc.pen. nu prevede condiția noutății. Aceasta nu se confundă cu absența unei decizii pronunțate într-un recurs în interesul legii sau a unei hotărâri prealabile ori a unui recurs în interesul legii pe rol cu privire la aceeași chestiune; altfel spus, condiția noutății se analizează în raport cu jurisprudența instanței supreme, cu excluderea celei configurate de hotărârile prealabile și hotărârile în recurs în interesul legii, precum și în raport cu jurisprudența relevantă și constantă a celorlalte instanțe.**

○ Jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor probleme de drept în materie penală a abordat, tangențial, și elemente ce nuanțează semnificativ înțelesul sintagmei „chestiune de drept” la care face referire art. 475 din Codul de procedură penală, impunând examinarea acesteia și din perspectiva cerinței „noutății” problemei de drept ridicate. Astfel, raportându-se la deciziile date în materie civilă, respectiv deciziile nr. 6/2014 și nr. 7/2014, s-a subliniat că acest caracter „de noutate se pierde, pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanțelor, în urma unei interpretări adecvate, concretizată într-o practică judiciară consacrată, iar opiniile jurisprudențiale izolate sau cele pur subiective nu pot constitui temei declanșator al mecanismului pronunțării unei hotărâri prealabile” (*Decizia nr. 10/2015*)¹.

¹ Deși nu este prevăzut *expressis verbis* ca o condiție de admisibilitate a sesizării, caracterul de noutate al chestiunii de drept în discuție a fost analizat și în jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, apreciind că este pe deplin aplicabil, atât prin raportare la art. 519 din Codul de procedură civilă, dar și la hotărârile prealabile pronunțate în materie civilă.

○ Sesizarea trebuie să ducă la **interpretarea in abstracto** a unor dispoziții legale determinate, iar nu la rezolvarea unor chestiuni ce țin de particularitățile cauzei, cum ar fi analiza întrunirii elementelor constitutive ale unei infracțiuni ori stabilirea încadrării juridice în cauza dedusă judecătii (*Decizia nr.14/2015; Decizia nr.26/2015, Decizia nr.28/2015, Decizia nr.3/2016, Decizia nr.7/2016, Decizia nr.10/2016, Decizia nr.14/2016; Decizia nr.4/2017; Decizia nr.12/2017, Decizia nr.23/2017, Decizia nr.27/2017, Decizia nr.20/2020, Decizia nr.10/2021, Decizia nr.17/2021, Decizia nr.31/2022, Decizia nr.68/2022*).

○ Deși în cuprinsul dispozițiilor art. 475 din Codul de procedură penală nu se menționează expres, cu ocazia verificării admisibilității sesizării trebuie analizată și existența unei veritabile chestiuni de drept, care să facă necesară **o rezolvare de principiu** prin pronunțarea unei hotărâri prealabile de către Înalta Curte de Casație și Justiție (*Decizia nr.15/2016*).

○ Administrarea probelor **nu poate fi censurată** de instanța supremă în procedura prevăzută de art. 475 din Codul de procedură penală, aceasta fiind în competența exclusivă a instanței de trimitere, nefiind permis Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală să intervină în aprecierea caracterului pertinent și util al probelor. O atare problemă nu poate primi o rezolvare de principiu, ci presupune evaluarea elementelor de fapt relevante în fiecare cauză în parte (*Decizia nr.17/2019*).

○ În jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, s-a apreciat că problema cu care a fost sesizată este o falsă chestiune de drept, instanța de trimitere solicitând interpretarea unor dispoziții legale, deși acestea nu erau incidente în cauză, dat fiind că ipotezele de la care pleacă textul de lege nu se regăsesc în speța analizată (*Decizia nr.15/2016*).

În concluzie, analiza jurisprudenței Completului pentru dezlegarea unei chestiuni de drept în materie penală reliefează că existența unei chestiuni de drept reale, veritabile, susceptibile să dea naștere unor interpretări diferite, pentru care să fie necesară o rezolvare de principiu, presupune îndeplinirea următoarelor cerințe:

- **existența unei veritabile chestiuni de drept ce implică o reală problemă de drept, generată de dificultăți de interpretare a dispozițiilor legale incidente, susceptibile să dea naștere unor interpretări diferite;**
- **problema trebuie să fie exclusiv de drept, să dea naștere unei interpretări de principiu și să nu conducă la rezolvarea în concret a speței;**
- **sesizarea să ducă la interpretarea in abstracto a unor dispoziții legale determinate;**
- **dificultatea interpretării trebuie analizată în raport de caracterul clar, predictibil, echivoc, complex, inteligibil, neinterpretabil, ambiguu, lacunar, imperfect, îndoielnic, evaziv al normelor legale în discuție, precum și al cerinței „noutății” problemei de drept ridicate;**

4. Soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită.

- Condiția dependenței dintre problema de drept cu care este sesizată instanța supremă și fondul cauzei nu exista în forma Codului de procedură penală publicată în Monitorul Oficial, fiind adăugată ulterior prin Legea nr. 255/2013.

- Condiția dependenței evidențiază caracterul esențial/necesar al problemei de drept în

soluționarea fondului cauzei „chestiunea de drept invocată să fie indispensabilă soluționării pe fond a cauzei respective (*Decizia nr. 18/2020*) ori „chestiunea de drept să fie esențială, în sensul că de lămurirea ei depinde soluționarea pe fond a cauzei, context în care noțiunea de "soluționare pe fond" trebuie înțeleasă în sens larg, incluzând nu numai problemele de drept material, ci și pe cele de drept procesual, cu condiția ca de rezolvarea acestora să depindă soluționarea pe fond a cauzei, astfel cum s-a conturat jurisprudența instanței supreme în cadrul acestui mecanism de unificare a practicii judiciare” (*Decizia nr. 11/2020*).

- Procedura pronunțării unei asemenea hotărâri este condiționată de existența **unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea cauzei** în care s-a dispus sesizarea, nefiind permis a se apela la acest mijloc legal în scopul de a primi de la instanța supremă rezolvarea în concret a speței (*Decizia nr.68/2021, Decizia nr.17/2021, Decizia nr.12/2021, Decizia nr.5/2020, Decizia nr. 15/2019, Decizia nr. 26/2017, Decizia nr.27/2017, Decizia nr.14/2016, Decizia nr.14/2015, Decizia nr.23/2015*).

- Prin sintagma „**problemă de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei**” trebuie să se înțeleagă dezlegarea raportului juridic penal născut ca urmare a încălcării relațiilor sociale protegute prin norma de incriminare, inclusiv sub aspectul consecințelor de natură civilă, și nu rezolvarea unei cereri incidentale invocate pe parcursul judecării cauzei în ultimă instanță (*Decizia nr.64/2022, Decizia nr.23/2022, Decizia nr. 16/2018, Decizia nr.11/2014, Decizia nr.17/2014*).

- Procedura pronunțării unei asemenea hotărâri este condiționată de existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea acțiunii penale pe fond a cauzei în care s-a dispus sesizarea, nefiind permis a se apela la acest mijloc legal în scopul de a primi de la instanța supremă rezolvarea în concret a speței în formula confirmării sau infirmării soluției ce se prefigurează în cauză. (*Decizia nr. 2/2022*).

- Rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție a României – stabilit de legiuitor în procedura „pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept” – nu este de a oferi studii, note sau opinii consultative asupra unor probleme de drept generale sau ipotetice (*Decizia nr.8/2016*).

- Soluționarea unei chestiuni incidentale intervenite în desfășurare procesului penal nu poate fi circumscrisă unei „judecăți”, din moment ce nu se rezolvă fondul litigiului, iar răspunsul la

întrebare nu ar influența soluția ce ar putea fi dată raportului juridic de conflict dedus judecății și nici rezolvarea acțiunii civile. (*Decizia nr. 44/2022; Decizia nr. 38/2022*)

○ În cazul considerării ca admisibile a unor sesizări prin care se tinde la dezlegarea unor probleme pur teoretice ori la soluționarea propriu-zisă a unor chestiuni ce țin de fondul cauzei, există riscul transformării mecanismului hotărârii prealabile fie într-o procedură dilatorie pentru litigiile caracterizate, prin natura lor ca fiind urgente, fie într-o procedură care va substitui mecanismul recursului în interesul legii (*Decizia nr.17/2021*).

○ Prin intermediul mecanismului de unificare a practicii judiciare prevăzut de art. 475 din Codul de procedură penală **nu pot fi oferite îndrumări** cu privire la modalitatea de soluționare a unor cauze concrete deduse judecății, iar determinarea incidenței normelor de drept european și aplicarea principiilor care se desprind din jurisprudența C.J.U.E. constituie atributul exclusiv al instanțelor naționale investite cu soluționarea cauzelor deduse judecății (*Decizia nr.67/2022*). Examinarea jurisprudenței instanțelor europene cu privire la chestiunea de drept incidentă în cauză este suficientă pentru identificarea problemei de drept și nu mai impune o dezlegare a instanței supreme prin intermediul acestui mecanism de unificare a practicii judiciare (*Decizia nr.8/2016*).

○ Chestiunea pusă în discuție de instanța de trimitere **trebuie să vizeze aceeași problematică cu cea expusă în conținutul întrebării adresate Înaltei Curți**. În ipoteza în care situația juridică ce a generat întrebarea adresată Înaltei Curți nu se regăsește în cauza dedusă judecății instanței de trimitere, iar interpretarea dată de instanța supremă chestiunii de drept invocată nu are consecințe juridice asupra modului de rezolvare a fondului cauzei, sesizarea nu se circumscrie unei veritabile chestiuni de drept care să justifice intervenția Înaltei Curți prin mecanismul de unificare a practicii judiciare (*Decizia nr.9/2019*).

○ Între problema de drept a cărei lămurire se solicită și soluția ce urmează a fi dată de către instanța de trimitere, trebuie să existe **o relație de dependență**, în sensul în care decizia instanței supreme să fie de natură a produce un efect concret asupra conținutului hotărârii din procesul principal, un asemenea raport de conexitate neexistând în acele situații în care oricare ar fi dezlegarea dată problemei de drept de către instanța supremă, aceasta nu va avea nicio influență asupra soluției pe fond a litigiului. (*Decizia nr.56/2023, Decizia nr.52/2022, Decizia nr.51/2022, Decizia nr.64/2022, Decizia nr.17/2022, Decizia nr.68/2021, Decizia nr. 11/2014, Decizia nr. 19/2014*).

○ Nu există legătura de dependență necesară dintre chestiunea de drept supusă interpretării și modul de rezolvare pe fond a procesului penal în curs, cerută cu caracter obligatoriu de dispozițiile procesual penale incidente în această procedură, în condițiile în care lămurirea aspectului ce formează obiectul sesizării nu se repercutează nici măcar în mod indirect asupra soluției (*Decizia nr. 47/2023*).

○ Este necesar ca dezlegarea chestiunii de drept care formează obiectul sesizării să fie **determinantă pentru rezolvarea acțiunii penale sau a acțiunii civile în procesul penal** (*Decizia nr.23/2022, Decizia nr. 11/2018*).

○ O modalitate neadecvată, deficitară, de redactare atât a considerentelor, cât și a dispozitivului încheierii de sesizare nu permite instanței supreme identificarea vreunei chestiuni de drept de a cărei lămurire să depindă în mod determinant rezolvarea fondului cauzei (*Decizia nr.44/2022, Decizia nr.21/2019*).

○ În jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni în materie penală, Înalta Curte a constatat **inadmisibilitatea solicitării de a se pronunța asupra interpretării și aplicării unei decizii a Curții Constituționale** (*Decizia nr.24/2015, Decizia nr.16/2015; Decizia nr. 4/2017; Decizia nr. 5/2019; Decizia nr.1/2018, Decizia nr.17/2019, Decizia nr.7/2020, Decizia nr.11/2020, Decizia nr.12/2021, Decizia nr.64/2022*).

○ **Efectele deciziilor Curții Constituționale nu pot fi interpretate**, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituții ale statului, întrucât un atare demers ar genera o știrbire a competenței sale exclusive în materie. Prin urmare, instanțele judecătorești nu trebuie să interpreteze efectul deciziei, ci să aplice acea decizie într-un mod conform considerentelor sale la cazul dedus judecării (*Decizia nr. 1/2018*).

○ **Excedează** mecanismului de unificare a practicii judiciare instituit de art.475 din Codul de procedură penală sesizarea instanței de trimitere prin care se urmărește obținerea unor clarificări suplimentare cu privire la efectele deciziilor instanței de control constituțional (*Decizia nr.7/2020, Decizia nr.17/2019*).

○ Omisiunea legiuitorului de a corela dispozițiile legale, în urma pronunțării unei decizii a Curții Constituționale **nu poate fi suplinită** de instanța supremă prin mecanismul de unificare a practicii judiciare prevăzut de art.475 Cod procedură penală. (*Decizia nr.10/2021*)

În concluzie, analiza jurisprudenței Completului pentru dezlegarea unei chestiuni de drept în materie penală reliefează că evaluarea condiției ca soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită, presupune îndeplinirea următoarelor cerințe:

- **existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea cauzei;**
- **între problema de drept a cărei lămurire se solicită și soluția ce urmează a fi dată de către instanța de trimitere, trebuie să existe o relație de dependență;**
- **dezlegarea chestiunii de drept care formează obiectul sesizării să fie determinantă pentru rezolvarea acțiunii penale sau a acțiunii civile în procesul penal;**
- **chestiunea de drept a cărei interpretare se solicită să vizeze un aspect de drept material și, doar excepțional, o problemă de drept procesual, în măsura în care soluția dată asupra acesteia s-ar repercuta semnificativ asupra rezolvării fondului litigiului;**
- **obiectul sesizării să nu vizeze interpretarea și aplicarea unei decizii a Curții Constituționale sau a efectelor acesteia.**

5. Asupra chestiunii de drept, Înalta Curte nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

Condiția nestatuării anterioare de către instanța supremă presupune inexistența unei dezlegări anterioare asupra aceleiași probleme de drept sau unei chestiuni similare prin intermediul vreunui dintre mecanismele ce asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către instanțele judecătorești date în competența exclusivă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, recursul în interesul legii sau hotărârea prealabilă pentru dezlegarea unor chestiuni de drept. Deopotrivă, prin această condiție de admisibilitate este instituit **un veritabil caracter subsidiar** al hotărârii

prealabile față de mecanismul recursului în interesul legii.

○ Această cerință presupune ca instanța supremă **să nu fi statuat, prin dispozitivul ori prin considerentele unei hotărâri prealabile anterioare sau ale unei decizii în interesul legii anterioare** asupra chestiunii de drept ce a făcut obiectul sesizării (*Decizia nr. 68/2022; Decizia nr. 8/2020; Decizia nr. 16/2014; Decizia nr. 19/2014*).

○ Momentul la care se raportează existența unei alte decizii îl reprezintă **data pronunțării asupra chestiunii de drept** și nu data sesizării sau data întocmirii raportului. Nu este îndeplinită condiția privind nestatuarea anterioară de către instanța supremă asupra chestiunii de drept dacă la momentul formulării sesizării și a întocmirii raportului, nu primiseră încă o rezolvare din partea instanței supreme printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu formau obiectul unui asemenea recurs, iar ulterior, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept s-a pronunțat cu privire la problema supusă analizei (*Decizia nr. 9/2014*).

○ Evaluarea condiției referitoare la existența unei chestiuni de drept care să nu fi fost încă dezlegată de instanța supremă prin mecanismele legale ce asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către instanțele judecătorești, se raportează atât la hotărâri prin care să se fi statuat în mod explicit asupra problemei de drept ridicate de instanța de trimitere, cât și la considerentele unei asemenea decizii, dacă aceasta oferă elemente suficiente care să conducă la dezlegarea problemei de drept invocate sau prezintă elementul de particularitate în baza căruia instanța de trimitere poate soluționa problema de drept (*Decizia nr. 74/2022; Decizia nr. 2/2022, Decizia nr. 35/2021; Decizia nr. 22/2019; Decizia nr. 18/2018*).

○ Neîndeplinirea acestei condiții se impune a fi constată chiar dacă nu există o hotărâre prealabilă sau o decizie pronunțată într-un recurs în interesul legii prin care să se fi statuat explicit asupra chestiunii de drept ridicate de instanța de trimitere, însă dezlegarea acesteia rezultă în mod implicit dintr-o astfel de decizie, pronunțată anterior de către Înalta Curte de Casație și Justiție (*Decizia nr. 82/2022; Decizia nr. 17/2017*).

○ Dezlegarea de principiu pronunțată de Înalta Curte în cadrul mecanismelor de unificare a practicii își găsește aplicabilitatea nu doar în cauza în care a intervenit, ci în toate cauzele în care se ridică o problemă de drept esențialmente similară și în care particularitățile procedurii derulate nu influențează semnificativ coordonatele acelei probleme de drept (*Decizia nr. 18/2018; Decizia nr. 12/2017*).

○ Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept va evalua sesizarea în raport de problema de drept comparativ cu sesizarea ce a privit o problemă de drept similară rezolvată de instanța supremă. Faptul că titularii sesizării au îmbrăcat sub o altă formă chestiunea litigioasă nu este în măsură să

fundamenteze admisibilitatea sesizării și să susțină caracterul de actualitate al acesteia (*Decizia nr. 82/2022*).

○ A statua printr-o nouă hotărâre prealabilă asupra problematicii legii incidente în cauză înseamnă, practic, a relua, în termeni substanțial similari, dezlegarea deja dată problemei de drept printr-o decizie anterioară a instanței supreme, ceea ce contravine cerinței de admisibilitate expres prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală. Dezlegarea oferită în cadrul a două decizii ale instanței supreme permite identificarea criteriilor pe baza cărora instanța de trimitere putea identifica nu doar rezolvarea problemei de drept, ci însăși soluția acesteia (*Decizia nr. 1/2022*).

○ Jurisprudența completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este constantă în a aprecia neîndeplinirea acestei condiții atunci când instanța supremă a statuat prin alte trei decizii pronunțate în cadrul mecanismelor de unificare a practicii judiciare, care prezintă criteriile pe baza cărora instanța de trimitere poate soluționa problema de drept sau când sesizări conținând întrebări similare au făcut anterior obiectul evaluării, considerându-se inadmisibile (*Decizia nr. 40/2023; Decizia nr. 22/2019*).

○ Caracterul veritabil și un anumit grad de dificultate și complexitate al unei chestiuni de drept, deși pot exista în sine, se diminuează în contextul în care devin incidente dezlegări obligatorii deja pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în cadrul mecanismelor de unificare a practicii judiciare. (*Decizia nr. 16/2020*).

○ Condiția este îndeplinită în cazul existența unei decizii în a căror considerente se soluționează aparent implicit problema sesizată, însă nu este una cu caracter complet, care să lămurească problema supusă discuției, ca urmare a diferenței semnificative dintre obiectul deciziei menționate și chestiunea antamată în cuprinsul acesteia (*Decizia nr. 4/2019*).

○ Jurisprudența instanței supreme a reliefat îndeplinirea acestei condiții în cazul în care s-a pronunțat o altă soluție în aceeași procedură, într-o cauză similară, dar care a fost respinsă ca urmare a unui viciu al sesizării întrucât încheierea nu reflecta poziția unanimă sau majoritară a membrilor completului de judecată, aceștia având opinii divergente cu privire la problema de drept. (*Decizia nr. 64/2023*).

○ Condiția este îndeplinită atunci când sesizarea privește două întrebări, iar având în vedere caracterul indivizibil al sesizării formulate ce conține două întrebări, cea de-a doua întrebare ce face obiectul sesizării este diferită decât cea care a făcut obiectul unei decizii ce a rezolvat prima problemă de drept (*Decizia nr. 64/2022*).

○ Mecanismul hotărârii prealabile nu poate fi activat atunci când dispoziția legală care a generat problema de drept dezlegată pe calea unui recurs în interesul legii pronunțată sub imperiul codurilor anterioare subzistă în noua reglementare, context în care, deciziile de unificare a practicii judiciare pronunțate își produc în continuare efectele. Dacă problema ce face obiectul sesizării a fost tranșată de instanța supremă pe calea unui recurs în interesul legii anterior intrării în vigoare a noilor dispoziții penale, dar care își păstrează în continuare aplicabilitatea, nu mai subzistă această condiție (*Decizia nr. 53/2022; Decizia nr.2/2021; Decizia nr. 16/2020*).

○ În cazul în care există aceeași chestiune de drept invocată, concomitent, prin intermediul ambelor mecanisme de unificare, interpretarea este atribuită completului investit cu soluționarea recursului în interesul legii. Existența pe rolul instanței supreme a unui recurs în interesul legii atrage inadmisibilitatea sesizării cu o întrebare prealabilă similară (*Decizia nr. 49/2021; Decizia nr. 18/2020*).

- Sintagma de nestatuare anterioară de către Înalta Curte de Casație și Justiție vizează nepronunțarea asupra chestiunii sau problemei de drept nici prin dispozitivul și nici prin considerentele unei hotărâri prealabile anterioare sau ale unei decizii în interesul

legii, și nu printr-o decizie de speță a instanței supreme.

- **Îndeplinirea acestei condiții se decelează prin raportare atât la hotărâri prin care să se fi statuat în mod explicit asupra problemei de drept ridicate de instanța de trimitere, cât și la considerentele unei asemenea decizii, dacă aceasta oferă elemente suficiente care să conducă la dezlegarea problemei de drept invocate sau prezintă elementul de particularitate în baza căruia instanța de trimitere poate soluționa problema de drept.**
- **Nu este îndeplinită condiția impusă de textul de lege dacă problema de drept ce face obiectul sesizării a fost tranșată pe calea unui recurs în interesul legii anterior intrării în vigoare a noilor dispoziții penale, dar care își păstrează în continuare aplicabilitatea.**